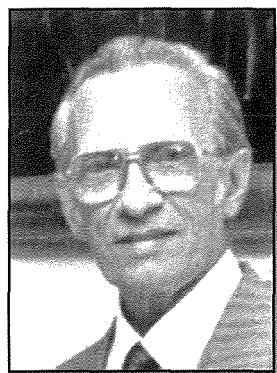

L-Imnatar jew Litaniji, Ġakulatorju u Ripetizzjonijiet

Guido Lanfranco

Nisthajjel li l-kelma mantra ftit jew xejn tisinghuha. Jekk ma nidhlux fid-dettalji ta' zminijiet fl-ishab ta' mijiet ta' snin ilu, nistghu ngħidu fil-qosor, li mantra hija għamla ta' ġakulatorja mill-aktar qasira, fil-maġġoranza jissema l-isem ta' Ġesu, Madonna, qaddisin. Komunement ukoll intunata f'għamla ta' kantaliena ta' ftit noti. Kemm il-ġakulatorja, kif ukoll il-ftit noti jiġu ripetuti kontinwament, hafna drabi għal hin twil li jista' jinqasam bejn individwi differenti, jitkompla minn min imissu, wieħed wara l-ieħor.

Ir-religjonijiet prinċipali tista' tgħid kollha kellhom jew għandhom xi forma ta' mantra għal diversi devozzjonijiet, xi drabi ukoll bl-użu ta' xi għamla ta' żibeg ta' kuruna. L-insara għandhom rużarju tal-Madonna, tal-Pjagi, tal-erwieħ u l-kumplament, kif ukoll litaniji ta' qaddisin u devozzjonijiet oħra. It-talb generalment jiehu għamla ta' mantra meta jsir minn gabra jew kongragazzjoni ta' nies jgħidu l-kliem flimkien u jzommu t-temp u l-intonazzjoni flimkien. Saħansitra fin-nifs kulhadd jibda jaqbad ir-ritmu flimkien. F'sitwazzjonijiet ta' kalamità, bħal epidemji tal-pesta, tal-kolera, karestija, nixfa, perikli tal-gwerra, zmien ta' krizijiet politiċi, maltempati li jhallu herba u beżgħat oħra isir hafna talb taħt forma ta' ġakulatorji ripetuti.

Duttrina

Jekk niehu mill-esperjenzi tiegħi ta' meta kont zgħir (twelidt fl-1930) nista' ngħid li fit-tagħlim tad-duttrina, bħala eżemplu, kienu jdaħħlulna speċi ta' mantra. Konna nitgħallmu kollox bl-amment. Fl-iskola fejn kont immur, id-duttrina kienet tkun l-aħħar sugġett qabel ma nitilqu lejn id'dar, meta nkunu aktarx għajjenin u mdejġin moħħna aktar biex nispiċċaw. Konna ngħidu kollox flimkien, u nkantawhom (imma mhux bi skop ta' għana jew mużika). Konna nkantawhom b'lehen u intonazzjoni ta' nagħas, tnaħniħ, telqa, bħallikieku ninna nanna li traqqad it-trabi. Mhux biss, imma hafna katekisti kienu jridu li t-tfal jitbandlu kollha flimkien qishom go benniena biex izommu t-temp. Mhux ta' b'xejn konna kważi norqdu għal kollox. Konna nitgħallmuhom bl-amment bla ma nifhmu xejn.

Rużarju tal-Madonna u ġakulatorji oħra.

Bejn wieħed u iehor sas-snin hamsin fid-djar u fit-toroq kont issib lil kulhadd jgħid ir-rużarju. Uħud mix-xjuħ, l-aktar dawk li jibqgħu waħedhom, kont issibhom f'kull hin bil-kuruna jżebbgħu u jitolbu. Oħrajn ukoll jgħidu r-rużarju meta jistembħu fil-lejl. Kien hemm min jgħid il-ħmistax-il posti għal aktar minn darba. Għad baqa' hafna anzjani jgħidu r-rużarju għal aktar minn darba mifruż matul il-jum. Anzi f'dawn l-aħħar snin, il-papa zied il-ħames misterji Tad-Dawl. Hafna kienu li jgħidu l-litanija tal-Madonna bhala estensjoni naturali tar-rużarju.

Il-Maltin kellhom devozzjoni kbira lejn l-erwieħ tal-purgatorju u kienu jużaw il-kuruna komuni biex jgħidu fuqha hafna *requiem* bhala litanija tal-erwieħ. Fi żmien ta' gwaj personali jew ġenerali (u gwaj dejjem kien hawn!) kienu jgħidu litanija oħra lil Ġesù: "Ġesu tiegħi maħfra u hniena," bit-twegħiba: "F'għieħ il-Pjagi mqaddsa tiegħek". Din il-ġakulatorja kienu jirrepetuha kemm iridu imma meta joffruha għall-Pjagi ta' Ġesù Kristu kienu jużaw kuruna apposta b'ħames posti, f'kull posta ħames żibgiet u bejniethom xi domna żgħira tal-passjoni jew tad-Duluri.

Fix-xelter

Żgur li fl-epidemji tal-pesta u tal-kolera, kif ukoll fl-assedji li ġarrbu l-gzejjer tagħna, il-Maltin kellhom ġakulatorji kemm iridu minn dawk li kienu jgħallmuhom il-qassisin u r-religjużi fi żmien l-Ordni kif ukoll oħrajn li jivvintaw spontanjament f'kull hin kif iħossu l-bżonn. Fit-tieni gwerra dinjija kellna ninzlu taħt l-art minħabba l-ħruxija tal-bombi. L-aktar sena kiefra kienet l-1942 b'ħafna *air raids*, bis-sirena ddoqq kull ftit minuti wkoll matul il-lejl b'attakki maħsuba biex ibaxxu l-moral tal-Maltin waqt li kien hemm fuq rashom it-theddida ta' invazzjoni. Ix-xeltrijiet kienu jkunu ppakkjati u aħna, bhala bosta oħrajn konna norqdu fix-xelter minflok ninzlu u nitilgħu kull ftit hin.

Għall-ewwel kulhadd kien joqgħod ipaċpaċ, iġerger u jċerċer sakemm jinstema l-ewwel tir ta' kanun. Jiskot il-kliem u jibda kull għamla ta' talb b'lehen baxx . . . Jizdiedu u joqorbu it-tiri tal-kanuni, dejjem aktar qawwija. Maż-żieda tal-isparar, jgħagġel u joghla aktar it-talb b'herqa u devozzjoni kbira. Meta jbattu l-kanuni jbatti t-talb sakemm kollox jerġa' għan-normal. Billi kulhadd kien jinzel jorqod fix-xelter filgħaxija, riedu li qabel jorqdu jgħidu flimkien ir-Rużarju. F'dak iż-żmien kelli hħax-il sena u, għal xi raġuni jew oħra, ddeċidew li r-rużarju ngħidu jien bix-xniexel kollha, u jwiegħbu huma.

Kont ngħid il-meditazzjoni ta' kull posta, is-Sliema, il-Glorja u għadd ta' ġakulatorji li jwassluna għal-litanija bil-Latin. Ir-*Regina pacis* konna ngħiduha għal tliet darbiet. Ta' min jgħid li il-monotonija tar-ritmu tat-tgergir tal-ilħna herqana kienet toħloq gabra u devozzjoni li jorbtu lil kulhadd flimkien f'sens ta' kuraġġ u konsolazzjoni. Forsi kien hemm min jongħos jew jorqod imma dak kien sinjal ta'

paçi u serħan li toħloq ir-ripetizzjoni u r-ritmu tal-mantra li jqarreb lill bniedem lejn is-sugġett tat-talb tiegħu.

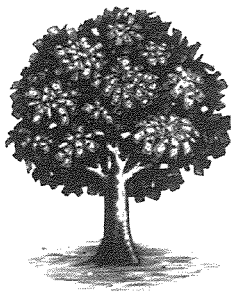
Inkanteżmu ta' devozzjoni

Formoli ta' ġakulatorji jew talb ripetizzjoni, fil-qosor b'xi għamla ta' kuruna jew haġ' oħra, jeżistu numerużi fir-religjonijiet principali tal-lvant ibbażati fuq it-twemmin li aktar kemm issemmi l-isem t'Alla tiegħek b'ċertu ġabra devozzjonali b'ritmu ripetut spiss b'intonazzjoni addattata, iħossok aktar qrib Alla. Nistgħu bħala eżempju infakkru li meta nkunu kongregazzjoni għal skop komuni, ukoll il-kantaliena ripetuta ddaħħlek bħallikieku f'nagħasa, bħalma jiġri sa ċertu punt meta flimkien inkantaw il-Litanija tal-qaddisin, it-*Te Deum*, u l-*Veni Creator* u oħrajn.

Fis-seklu tnax fl-artijiet u religjonijiet tal-Lvant ġa kien jinħass u apprezzat il-bżonn li ddaħħal ripetizzjoni kontinwa ta' ftit kliem regolati b'ritmu ripetut. Sal-erbatax-il seklu, mhux neqsa mill-kontroversji, din is-sistema bdiet riesqa lejn l-ortodossi u komplet tizviluppa l-popolarità sakemm infirxet fir-Russja u fl-aħħar fl-artijiet tal-punent. Din il-forma ta' talb qasir, ripetut, b'intonazzjoni li taljenak milli jidher kienet haġa li hafna drabi wieħed kien jirrikorri għaliha spontanjament għax tinħass psikologikament u mhux neċessarjament għax pajjiż ikun għallimha lil iehor.

GARDEN CENTRE ŻEJTUN

(*Hdejn il-Big Boy Take Away*)

Prop. J Zahra

Għal kull tip ta' ikel u vitamini
 għal kull xorta ta' annimali
 Sustanzi u bexx għall-għalqa u l-pjanti
 Pots tal-fuhhar, tal-plastic u tal-qasab
 Fjuri ta' kull tip (dried, plastic u friski),
 żerriegħa, eċċ
 Sigar tal-frott

Triq il-President Anton Buttigieg, Żejtun

Tel: 2180 2293

Il-Proprietarju jixtieq il-Festa t-Tajba lill-Gudjani kollha